

GOTTESDIENST DER KIRCHE: Handbuch der Liturgiewissenschaft. Izdao Hans Bernhard Meyer... Regensburg, Pustet: *Teil 3. Gestalt des Gottesdienstes*, Regensburg, Pustet 1987.

To je 3. dio vrlo opsežnog priručnika za liturgijsku znanost koji zajednički izdaju najbolji stručnjaci za liturgijsku znanost na njemačkom govornom području. Ovaj 3. dio obrađuje oblikovanje službe Božje (jezični i nejezični oblici).

Službu Božju kao ljudski izražajni čin (str. 7-40) obradio je A. Ronald Sequeira. Riječ i glazbu u službi Božjoj obradili su K.-H. Bieritz, B. Fischer, M. B. Merz, Ph. Harnoncourt, H. B. Meyer, H. Hücke, A. A. Häussling i A. Heinz (41-248). Tu su obrađena vrlo važna pitanja koja se tiču oblikovanja službe Božje: govor kao sredstvo komunikacije u kultu. Obradeni su antropološki i općenito teološki vidovi.

Vrlo važnom pitanju naviještanja Riječi Božje u liturgiji posvetio je tridesetak stranica poznati liturgičar Balthasar Fischer. Obradio je način na koji treba čitati Sveto pismo unutar liturgije i ponudio nekoliko prijedloga za održavanje propovijedi, homilije i opomene. O oblicima molitve u liturgiji pisao je M. B. Merz. Iznio je povijesni razvoj molitvenih oblika te raščlanio neke značajke liturgijske molitve. Ph. Harnoncourt i suradnici obradili su pjevanje i muziciranje u liturgiji (izrazoslovlje i temeljna pitanja, religiozno značenje glazbe i pjevanja, povijesni pregled). Balthasar i Hücke iznijeli su nekoliko poetskih oblika koje susrećemo u liturgiji: psalmi, kantici, responzoriji, misne antifone, posljednice i tropi, responzoriji i antifone u Časoslovu, himni i litanije. Vrlo iscrpan i izvrstan prikaz tog gradiva. Posebno je poglavlje posvećeno aklamacijama, pozdravima, doksologijama i ostalim molitvenim oblicima (A. A. Häussling). A. Heinz pisao je o šutnji i tišini u liturgiji.

Rupert Berger je obradio tri vrlo važna poglavlja liturgije: prirodni elementi i tehnička sredstva u liturgiji (kruh, vino, voda, ulje, vatra, svjetlo, tamjan i ostalo), liturgijsko posuđe te liturgijska odijela i ostala insignia.

J. H. Emminghaus pisao je o liturgijskom prostoru i o tomu kako ga treba urediti.

Danas se mnogo raspravlja o oblicima bogoslužja i pokušava ih se prilagoditi našem vremenu i različitim krajevima. Zato je ovaj treći dio opsežnog priručnika liturgijskih znanosti došao kao izvrsna orijentacija svima koji proučavaju to pitanje. Djelo daje glavne crkvene smjernice i savjete. Jedva da postoji neki drugi liturgijski priručnik koji bi tako stručno i točno (skoro pedantno) obrađivao tako važna liturgijska područja. Knjigu preporučamo svim svećenicima i studentima teologije.

Teil 5: Feiern im Rhythmus der Zeit I (izdao H. Auf Der Maur), Regensburg Pustet 1983.

Ovaj 5. dio obrađuje blagdane i općenito svetkovanje u vremenskom razdoblju I (Gospodnji blagdani).

U 1. poglavlju (temeljna pitanja liturgijskog oblikovanja vremena) pisac upućuje na antropološke i religijskopovijesne elemente podjele vremena. U poglavljima 2-4 obrađuje različite povijesnospasenjske blagdane (nedjelja i tjedan, godišnje svetkovanje Uskrsa i ostalih Gospodnjih blagdana) i tek u 5. poglavlju obrađuje liturgijsko oblikovanje čitave godine.

U raščlambi pojedinih blagdanskih elemenata pisac stavlja naglasak na povijesnospasenjske blagdane to jest na blagdane koji imaju za sadržaj povijesnospasenjske događaje (npr. uskrsno slavlje: nedjelja kao tjedni uskrs!). Raščlanjujući pojedine blagdanske elemente služi se pisac povijesnom metodom. Liturgijsko oblikovanje godine je plod višestoljetnog razvoja liturgije pa ga možemo dobro razumjeti tek onda, ako ga promatramo unutar višegodišnjeg razvojnog procesa. U tom kontekstu rimska liturgija nije niti jedina liturgija niti ona predstavlja posljednji stadij razvoja liturgije.

Teil 8: Sakramentliche Feiern II (B. Kleinheyder, E. von Severus, R. Kaczynski), Regensburg Pustet 1984.

8. dio obrađuje slavljenje sakramenata.

U 1. poglavlju obrađuje B. Kleinheyder sakrament sv. Reda (13-65). Najprije razrađuje izrazoslovlje i to u povijesnom okviru, počevši od kasnog židovstva i Novog zavjeta pa nadalje kroz prva stoljeća kršćanstva. Obraduje rimsku liturgiju i nerimske liturgije

Svetog reda. Osobitu pažnju posvećuje trim obrednicima Pontificale Romano-Germanicum (955), Pontificale Romanum (1596) i Pontificale Romanum (1965). Dakako, unutar tog vremenskog raspona obrađuje i druge pontifikale. Svaki puta na posebni način obrađuje podjeljivanje biskupskog, svećeničkog i dakonskog Reda.

Isti pisac obrađuje i sakramente ženidbe (72-156). Također, najprije iznosi povijest sakramenta u prva tri stoljeća, počevši opet od židovstva i Novoga zavjeta. U posebnom poglavlju raščlanjuje povijesni razvoj sakramenta ženidbe od 4. do 9. stoljeća, posebno u Rimu a posebno u istočnim patrijarhatima. Podrobnije obrađuje vrijeme Tridentinuma i vrijeme između Tridentinuma i II vatikanskog sabora. Na kraju uzima u obzir i nauku II vatikanskoga sabora i obrađuje u tom kontekstu neka vrlo važna pastoralna pitanja.

Emmanuel von Severus obrađuje na str. 161-189 razne oblike bogoslužja u crkvenim zajednicama (časoslov, slavljenje euharistije, posveta djevice, posveta opata i opatica i ostali obredi).

Rainer Kaczynski prikazuje liturgiju na samrtnoj postelji i prilikom ukopa (189-231), blagoslovinu (233-274) i egzorcizam (276-291). U tom poglavlju Kaczynski obrađuje vrlo važna pastoralna pitanja smrti, umiranja, kršćansko prevladavanje smrti, pastoralna briga oko umirućih i oblikovanje liturgije umirućih i pri ukopu.

Kako se iz ovog kratkog prikaza može nazrijeti ovaj liturgijski priručnik svestrano obrađuje sva liturgijska pitanja te može svima poslužiti kao izvrsno usmjerenje u proučavanju liturgije.

Adalbert REBIĆ

PRIMLJENE KNJIGE

1. *Gottesdienst der Kirche*. Handbuch der Liturgiewissenschaft. Teil 5: Feiern im Rhythmus der Zeit I, Pustet Regensburg 1983. Teil 3: Gestalt des Gottesdienstes, Pustet Regensburg 1987. Teil 8: Sakramentliche Feiern II, Pustet Regensburg 1984.

2. Charles de Foucauld, *Pisma i zapisi*, Symposion XXXI, Split 1987.

3. Ratko Perić — Michal Lacko, *Dekret o ekumenizmu. Dekret o istočnim katoličkim Crkvama*. Komentari dokumenata II vatikanskog sabora V, Filozofsko-teološki institut DI Zagreb 1987, Cijena 9000 din.

4. *U službi čovjeka*. Zbornik nadbiskupa-metropolite Frane Franića. Izdaje Crkva u svijetu, Split 1987. Priredio Drago Šimundža, Cijena 18.000 dinara. Narodžbe: Crkva u svijetu, Zrinsko-frankopanska 14, 58000 Split.

5. Petar Bezina, *Pučko školstvo i franjevci provincije Presv. Otkupitelja*, Split 1987.

6. F. Amoroso, *Pjesma o ljubavi Božjoj*, Družba katol. apostolata, Zagreb 1987. Narodžbe: DKA, Remetski kamenjak 24, 41050 Zagreb

7. *Filozofija znanosti R. Boškovića*. Radovi simpozija Filozofsko-teološkog instituta DI, Zagreb 1987. Cijena 12000 din.

8. *The Philosophy of Science of R. Boškovića* (na engleskom, isto kao i pod br. 7).

9. Vjeko-Božo Jarak, *Rano kršćanstvo*, Plehan 1986.

10. M. Zovkić, *Crkva Božja na putu zemaljskom*, Vrelo života Sarajevo 1984.

11. C. Tomić, *Veliki proroci*. Provincijalat hfk, Miškinina 31, 41000 Zagreb 1987.

12. Ž. Brzić, *Najljepši ukras*, Svjedočanstva 11. Katehetski sc, Zagreb 1987.

13. E. Vignano, *Otaštvo i povijest*, Nadahnuća 4, Katehetski sc, Vlaška 36, 41000 Zagreb

14. J. A. Williams, *Povijest biblijskih predaja*, I dio, Dobra vest, Novi Sad 1984.

15. Mario Pomilio, *Peto Evanđelje*, Kršćanska sadašnjost/Grafički zavod, Zagreb 1986.

16. A. Augustin, *Ispovijesti*, Pr. S. Hosu, KS Zagreb 1987.

17. N. Jurica - B. Petrač, *U sjeni transcencije*, Hrvatsko pjesništvo od Matoša do danas, KS Zagreb 1987.

18. Neven Jurica, *U sjeni transcencije*, Uvod u antologiju, KS Zagreb 1987.

19. *Naša kateheza i II vatikanski sabor*. Zbornik radova kat. ljetnih škola 1983-1985, KS Zagreb 1987.

20. *Smjernice i prijedlozi za Marijinu godinu*, KS Zagreb 1987.

21. I. Trčak (pr), *Mirogoj*. Kulturno-povijesni vodič, KS Zagreb 1987.